

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Plzni rozhodl samosoudcem Mgr. Janem Šmakalem ve věci

žalobce: **Ing. J. J.**, narozený X,
bytem K. V.,
proti
žalovanému: **Ministerstvo obrany**,
sídlem Molákova 576/11, Praha,

o žalobě proti rozhodnutí žalovaného č. j. 239447/VYCH-35/OPM ze dne 11. 12. 2023,

takto:

- I. Žaloba se zamítá.
- II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

1. V této věci se soud zabýval výchovným u osvojeného dítěte, které bylo v souvislosti s rozvodem manželství svěřeno nejdříve do péče matky a posléze do péče žalobce.

I. Řízení před správními orgány

2. Rozhodnutím č. j. 239447/VYCH-33/22 ze dne 10. 8. 2023 žalovaná zamítla žádost žalobce o zvýšení starobního důchodu za vychované dítě (tzv. výchovné) P. J., nar. X, podle § 34a

zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Dospěla totiž k závěru, že žalobce o dítě nepečoval v největším rozsahu, a tudíž mu nárok na výchovné nevznikl.

3. Následné námitky žalobce žalovaná zamítla a své předchozí rozhodnutí potvrdila. Měla již k dispozici rozsudky okresních soudů týkající se výchovy a výživy P., které žalobce ani přes výzvu žalované dříve nedoložil. Z nich vyplynulo, že se žalobce ujal péče o P. (osvojil si ho) před dosažením jeho 8 let, v souhrnu o něj pečoval 6 let, 10 měsíců a 27 dní do dosažení jeho zletilosti. Nárok na výchovné mu tudíž nevznikl, neboť by o P. musel pečovat alespoň po dobu 10 let do dosažení jeho zletilosti.

II. Řízení před soudem

4. Proti rozhodnutí žalované o námitkách žalobce brojil žalobou. Namítl, že o P. pečoval nepřetržitě od jeho 8 let do dosažení zletilosti, čímž splnil podmínku pro zvýšení starobního důchodu za vychované dítě podle § 32 odst. 4 věty druhé zákona o důchodovém pojištění. Zároveň nikdo jiný výchovné za P. nepobírá. Žalobu podal na základě doporučení veřejného ochránce práv. Ten konstatoval, že pro vznik nároku stačí, aby žalobce splnil jednu z podmínek v § 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění.
5. Žalovaný s žalobou nesouhlasil. K osvojení P. (v té době) manželé J. došlo, když byly P. čtyři roky. Tudíž se na žalobce, případně na jeho bývalou manželku, vztahovala podmínka péče o dítě alespoň po dobu 10 let do dosažení jeho zletilosti. Tato podmínka nebyl splněna ani jedním z nich. Žalobci tudíž nárok na výchovné nevznikl. Nebylo již podstatné, kdo o dítě pečoval v největším rozsahu.
6. Následně žalovaný soudu sdělil, že učinil doplňující šetření. Na základě něho dospěl k závěru, že žalobce o P. od jeho převzetí do péče (v 8 letech) pečoval celkem 4 roky a 8 měsíců, tedy ani druhou podmínku v § 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění žalobce nesplnil. Také doložil soudu usnesení Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 10. 8. 2010, kterým soud nařídil předběžné opatření o předání P. do péče Dětského diagnostického ústavu. Předběžné opatření bylo následně prodlužováno až do 31. 1. 2011, kdy bylo řízení o nařízení ústavní výchovy P. zastaveno.
7. Žalobce nesouhlasil s tím, že druhou podmínku nesplnil. Žalovaný do výše uvedené doby nezapočítal období od prosince 2009, kdy byl P. u žalobce na prodloužené návštěvě. To vyplývá z rozsudku Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 20. 4. 2010, kterým byl P. svěřen do péče žalobce. K celkové době péče bylo nutné připočítat období od 1. 1. 2010 do 9. 6. 2010 (den nabytí právní moci výše uvedeného rozsudku), tedy cca 5 měsíců. Žalobce tak měl za to, že podmínku splnil.

III. Posouzení věci

8. Žaloba není důvodná. Žalobce se ujal péče před osmým rokem věku dítěte, platila pro něj tedy podmínka 10 let potřebné péče do zletilosti dítěte. Tuto časovou podmínku nesplnil, je tedy bez významu, zda o dítě pečoval přes pět let a ve větším či menším rozsahu.

Obecná východiska posouzení

9. Výchovné je institutem, který zavedl zákon č. 323/2021 Sb., přijatý s účinností od 1. 1. 2023. Upravuje ho nyní § 34a zákona o důchodovém pojištění. V případě důchodů přiznaných před 1. 1. 2023 (což je i případ žalobce) se ovšem použijí přechodná ustanovení čl. II zákona

č. 323/2021 Sb.

10. Protože jde o úpravu vzniklou na podkladě poslaneckého pozměňovacího návrhu, trpí dílčími nejasnostmi natolik, že se jí v nedávné minulosti musely opakovaně zabývat správní soudy. Krajský soud v Plzni proto odkazuje především na závěry rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích č. j. 61 Ad 10/2023-34 ze dne 18. 3. 2024, č. 4614/2024 Sb. NSS; Krajského soudu v Brně č. j. 41 Ad 4/2024-34 ze dne 24. 7. 2024, Nejvyššího správního soudu č. j. 10 Ads 271/2024-35 ze dne 12. 3. 2025, č. 4676/2025 Sb. NSS; a č. j. 7 Ads 324/2024-51 ze dne 30. 5. 2025, ze kterých v obecné rovině vycházel.
11. Dítětem se pro účely zákona o důchodovém pojištění rozumí dítě vlastní, a pokud se dále nestanoví jinak, též dítě převzaté do péče nahrazující péči rodičů (§ 20 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění).
12. Podle čl. II bodu 1 zákona č. 323/2021 Sb. platí, že starobní důchody přiznané ode dne, který spadá do období před 1. lednem 2023, se zvýší o 500 Kč měsíčně za každé dítě, které pojištěnec vychoval, od splátky důchodu splatné v lednu 2023, jsou-li splněny podmínky stanovené v bodech 3 až 5; toto zvýšení náleží k procentní výměře starobního důchodu.
13. Podle čl. II bodu 3 zákona č. 323/2021 Sb. platí, že podmínky výchovy dítěte se pro účely zvýšení podle bodu 1 posuzují u všech pojištěnců podle právních předpisů účinných ke dni, od něhož byl starobní důchod přiznán, pokud se dále nestanoví jinak; tyto podmínky platí i v případě, že o dítě osobně pečoval muž. Výchovu téhož dítěte nelze pro účely zvýšení podle bodu 1 současně započítat více osobám. Vychovávalo-li totéž dítě více osob, přihlíží se k výchově dítěte jen u té osoby, která o dítě osobně pečovala v největším rozsahu; to platí i v případě, že u téhož dítěte byla jeho výchova zohledněna při stanovení důchodového věku ženy.
14. Podle čl. II bodu 4 zákona č. 323/2021 Sb. věty první platí, že pokud byl důchodový věk stanoven se zohledněním vychovaných dětí, zvýší se starobní důchod o tzv. výchovné bez žádosti; za vychované dítě se pro účely přiznání výchovného považuje dítě, k jehož výchově bylo přihlédnuto při stanovení důchodového věku. Podle čl. II bodu 5 zákona č. 323/2021 Sb. pak platí, že pokud se nepostupuje podle bodu 4 (přiznání výchovného bez žádosti), zvýší se starobní důchod o výchovné na základě písemné žádosti podané na předepsaném tiskopisu. V případě starobních důchodů přiznaných před 1. 1. 2023 lze žádost podat nejpozději do 31. 12. 2024.
15. Stěžovateli byl starobní důchod přiznán v období do 31. 12. 2022. Naplnění podmínky výchovy dítěte se proto posuzovalo podle podmínek obsažených v § 32 odst. 4 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve spojení s § 4 odst. 2 vyhlášky č. 284/1995 Sb., která provádí zákon o důchodovém pojištění. Ženy naplnily podmínku výchovy dítěte pro nárok na starobní důchod, jestliže osobně pečovaly nebo pečovaly o dítě ve věku do dosažení zletilosti alespoň *po dobu deseti roků*. Pokud se však žena ujala výchovy dítěte po dosažení osmého roku jeho věku, pak splnila podmínku výchovy dítěte, jestliže osobně pečovala nebo pečovala o dítě ve věku *do dosažení zletilosti alespoň po dobu pěti roků*; to však neplatí, pokud žena před dosažením zletilosti dítěte přestala o dítě pečovat (§ 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění). Podle § 4 odst. 2 prováděcí vyhlášky se pak podmínka výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod považovala za splněnou, pečovala-li žena o nezletilé dítě (a) od jeho narození do jeho úmrtí, pokud dítě zemřelo po dosažení šesti měsíců věku, nebo (b) alespoň poslední tři roky před dosažením věku potřebného podle zákona pro vznik nároku na starobní důchod.

16. Pro přiznání výchovného je tedy třeba naplnit několik podmínek (další podmínky není třeba rekapitulovat):
- A1) osobní péče o dítě ve věku do dosažení jeho zletilosti alespoň po dobu deseti roků, *nebo*
 - A2) v případě ujmoutí se výchovy dítěte až po dosažení osmého roku jeho věku osobní péče o dítě alespoň po dobu pěti roků při kontinuální péči až do dosažení jeho zletilosti, *nebo*
 - A3) v případě úmrtí dítěte staršího šesti měsíců osobní péče od jeho narození do jeho úmrtí; *nebo*
 - A4) osobní péče o nezletilé dítě alespoň poslední tři roky před dosažením věku potřebného pro vznik nároku na starobní důchod, *a*
 - B) osobní péče v *největším rozsahu*, pokud dítě (od narození po dosažení zletilosti) vychovávalo více osob.
 - C) žadatel se vůči dítěti nedopustil úmyslného trestného činu proti životu a zdraví, proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo proti rodině a dětem.
17. Žalobci by tedy vznikl nárok na výchovné při kumulativním naplnění podmínek A1/2/3/4), a event. B) pokud dítě vychovávalo více osob a C). Pokud by přitom podmínka výchovy dítěte pro nárok (ženy) na starobní důchod ve smyslu předestřených požadavků právní úpravy, tj. podmínka A1/2/3/4) byla splněna pouze u jedné osoby, naplnění podmínky B) se již u ní zkoumat nebude.
18. Právě k pojmu (1) *osobní péče* a (2) *péče v největším rozsahu* se správní soudy opakovaně vyjádřily. Lze tak jen shrnout, že otázku (1) *osobní péče* je třeba hodnotit z časového hlediska, podle konkrétních okolností případu žalobce a jeho rodiny. Je třeba mimo jiné hodnotit, v jakém období byla péče výlučná, kdy byla společná, jak byla intenzivní, kdo vykonával každodenní činnosti, a rovněž zda jiná osoba byla v dané době fakticky z péče vyloučena. (2) Pro určení toho, kdo se pro účely přiznání výchovného staral o dítě v největším rozsahu, je důležité, aby se výchova posuzovala jako celek během celého období nezletilosti dítěte. To znamená, že by mělo dojít k celkovému zhodnocení výchovy poskytované všemi osobami v různých fázích vývoje a výchovy dítěte. Podstata hodnocení, kdo děti vychovával v největším rozsahu, spočívá v tom, která osoba o ně v celém období, kdy byly nezletilé, *osobně* pečovala v největším *časovém* rozsahu. Na vyměřovací základ takové osoby totiž měla výchova dítěte (v okruhu ostatních uvažovaných osob, které se na výchově dítěte též podílely) největší negativní dopad. Právě to se zákonodárce pokusil kompenzovat zavedením výchovného.
19. Při péči více osob po dobu nezletilosti tak obvykle bude možné rozlišit určitá období, která se od sebe odlišují právě povahou péče: období po narození dítěte, období společné a obsahově vyrovnané péče, období výlučné či převažující péče po úmrtí některé z pečujících osob nebo po vzájemném odloučení se rodičů dítěte (např. po rozvodu jejich manželství).
20. Toto zpětné hodnocení nutně předpokládá korektní zjištění skutkového stavu.
21. Prvotním prostředkem ke zjištění péče je čestné prohlášení, které je součástí žádosti (§ 84a zákona č. 582/1991 Sb., čl. II bod 5 zákona č. 323/2021 Sb.). Jiné důkazy zákon nevyžaduje. Není však důkazním prostředkem bez dalšího dostačujícím – čestné prohlášení má nižší

vypovídající hodnotu, neboť jím může být určitá skutečnost pouze osvědčena, nikoliv plně prokázána. Správní orgány tak sice mohou vycházet z obsahu čestného prohlášení, avšak za předpokladu, že jeho obsah není věrohodně zpochybněn, resp. že o pravdivosti jeho obsahu nepanují důvodné pochybnosti.

22. V opačném případě je v základu na žadateli, aby svá tvrzení prokázal jinými důkazy, než jen čestným prohlášením (srov. rozsudek cit. pardubické pobočky KS v Hradci Králové č. j. 61 Ad 10/2023-34, odst. 17–20). Tyto důkazy by žadatel měl označit; samotné neoznačení důkazů žadatelem však nezavazuje Českou správu sociálního zabezpečení povinnosti zjistit skutkový stav v nezbytném rozsahu.
23. Úprava zjišťování skutkového stavu je tedy nastavena tak, že prvotní povinnost tvrzení a důkazní žalobce splní již čestným prohlášením. Pokud toto prohlášení nedostačuje, Česká správa sociálního zabezpečení je oprávněna i povinna zjišťovat skutkový stav sama. Zpravidla však nebude mít dostatek informací v úředních databázích, protože se tato povinnost týká skutečností o rodinném životě žalobce, které jsou – z povahy věci – v dispozici právě žalobce a jeho rodiny. V takovém případě je třeba, aby byl žadatel vyzván k uvedení dalších podrobností a označení případných důkazů (srov. rozsudek NSS č. j. 8 Ads 21/2025-36 ze dne 17. 4. 2025, odst. 32). Je na České správě sociálního zabezpečení, popřípadě jiném příslušném orgánu sociálního zabezpečení, aby v rámci výzvy blíže vymezily, které skutečnosti mohou být pro posouzení nároku podstatné (a žadatel je tedy má tvrdit, případně prokazovat).

Posouzení případu žalobce – doba péče

24. Rozhodnutí žalovaného je založeno na tom, že žalobce nesplnil podmínku osobní péče o dítě alespoň po dobu deseti let. V průběhu řízení přesunuli účastníci svou argumentaci k tomu, zda žalobce pečoval o dítě P. alespoň po dobu pěti roků při kontinuální péči až do dosažení jeho zletilosti. Otázka péče po dobu pěti let však pro posouzení věci není vůbec významná, protože v případě žalobce není splněna podmínka, že se žalobce *ujal výchovy dítěte až po dosažení osmého roku jeho věku*. Žalovaný proto v napadeném rozhodnutí správně vycházel z toho, že rozhodná je podmínka péče po dobu deseti let.
25. Ve věci je totiž zřejmé (a nesporné), že P. byl osvojen žalobcem a jeho bývalou manželkou Mgr. M. N. J.. P. byl tedy ve smyslu zákona o důchodovém pojištění převzat do péče nejpozději na základě rozhodnutí soudu o osvojení dítěte [§ 20 odst. 2, odst. 3 písm. b) zákona o důchodovém pojištění], a to dne 10. 10. 2001, kdy nabyl právní moci rozsudek Okresního soudu v Chebu ze dne 1. 10. 2001 (srov. č. 1. 2–3 soudního spisu). V té době byly P. 4 roky. Manželé se tedy ujali výchovy dítěte před dosažením jeho 8 let, vztahovala se tak na ně podmínka, že žena či muž o dítě osobně pečuje nebo pečovali do dosažení zletilosti dítěte *alespoň po dobu deseti roků* (§ 32 odst. 4 věty první zákona o důchodovém pojištění). Podmínka pěti let se proto vůbec nepoužije.
26. Náhled prosazovaný žalobcem je nesprávný: v jeho pojetí se otec se ujímá výchovy dítěte až po rozvodu teprve poté, co výchova matky z rodinného společenství zmizí. Tak tomu (samozřejmě) není, manželé se ujímají výchovy dítěte společně – v tomto případě osvojením. K tomu zjevně došlo před osmým rokem věku dítěte. Úvahy veřejného ochránce práv, jichž se žalobce dovolával, jsou v tomto nerozhodné. Není zřejmé, na jakou otázku veřejný ochránce práv odpovídal a na základě jaké argumentace tak učinil.
27. Dne 8. 7. 2003, tedy po necelých dvou letech od osvojení, byl P. svěřen do péče tehdejší manželky žalobce Mgr. N. J. (právní mocí rozsudku Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 25. 6. 2003), neboť jejich manželství bylo o několik měsíců později rozvedeno.

28. V tomto období tedy žalobce pečoval o dítě P. společně s manželkou po dobu zhruba 21 měsíců.
29. Okresní soud v Karlových Varech následně usnesením ze dne 21. 6. 2009 rozhodl o vydání předběžného opatření, kterým byl P. předán do péče Dětského diagnostického ústavu v Plzni. Do péče žalobce byl P. opětovně svěřen až dne 9. 6. 2010, kdy nabyl právní moci rozsudek Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 20. 4. 2010. Tímto rozsudkem bylo mj. zastaveno řízení o nařízení ústavní výchovy P.. P. byl tedy do péče žalobce opětovně svěřen, když mu bylo 12 let.
30. Ve výlučné péči žalobce tedy byl syn P. v období od června 2010 do srpna 2015. V této souvislosti lze přihlédnout i k odůvodnění rozsudku Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 20. 4. 2010, z něhož plyne, že P. byl ve faktické péči žalobce již od prosince 2009). Celkově tedy přibližně po dobu pěti let a devíti měsíců
31. Do celkové doby péče podle § 32 odst. 4 věty první zákona o důchodovém pojištění se nezahrnuje jenom péče výlučná, ale také péče společná. Ve výsledku tedy z tvrzení žalobce i z předložených podkladů pro rozhodnutí plyne, že žalobce osobně pečoval o P. po dobu zhruba sedmi a půl roku z potřebných deseti let. Tento závěr odpovídá i ostatním zjištěním: P. byl osvojen ve čtyřech letech, matka ho měla ve výlučné péči po dobu zhruba šesti let a nějakou dobu pobýval v diagnostickém ústavu.
32. Lze tedy uzavřít, že žalobce nesplnil základní podmínku výchovného, tedy osobní péči o dítě nejméně po dobu deseti let. Žalovaný tuto prování otázku posoudil správně. Dílčí rozdíly mezi posouzením soudu a žalovaného jsou dány tím, že (1) žalovaný nezohlednil obsah některých rozsudků vypovídající o fakticitě péče (což ovšem v rámci soudního řízení připustil, a provedl přepočet), a (2) přesností způsobu výpočtu doby péče. Žalovaný se snažil postupovat s přesností na dny, což je podle soudu zbytečné. Takový požadavek neplyne ze zákona a skutkové okolnosti případu ani nesvědčí o tom, že by šlo o nějaké těsné nesplnění základní podmínky. Prima facie žalobci chybělo více než dva roky potřebné osobní péče. Orientační zjištění v řádu měsíců tedy dostačují pro rozhodnutí.

IV. Závěr

33. Lze tedy shrnout, že žalobce nesplnil základní podmínku výchovného: osobní péči o dítě ve věku do dosažení jeho zletilosti *alespoň po dobu deseti roků*; mírnější podmínky se na případ žalobce neuplatní. Žalovaný tuto rozhodnou právní otázku posoudil správně, na základě dostatečných skutkových zjištění, a jeho rozhodnutí ani netrpí vadami řízení.
34. Z uvedených důvodů soud žalobu zamítl podle § 78 odst. 7 s. ř. s. Žalobce neměl ve věci úspěch a úspěšnému žalovanému nevznikly náklady nad rámec běžné úřední činnosti. Ze zákona na ně ostatně nemá ani nárok. Žádný z účastníků tak nemá právo na náhradu nákladů řízení (§ 60 odst. 1 a 2 s. ř. s.).

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost u Nejvyššího správního soudu do dvou týdnů od jeho doručení. Lhůta je zachována, byla-li kasační stížnost podána u Krajského soudu v Plzni.

Plzeň 28. srpna 2025

Mgr. Jan Šmakal v.r.
soudce